

ПРОБЛЕМАТИКА ПОРУШЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО СТРАХОВИКІВ ЗА ЗАЯВОЮ СПЕЦІАЛЬНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

PROBLEMS OF INITIATING BANKRUPTCY PROCEEDINGS AGAINST INSURERS AT THE REQUEST OF SPECIAL PUBLIC AUTHORITIES

Поліщук Р.М.

Аспірант кафедри фінансового права Інституту права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті досліджується проблематика порушення провадження у справі про банкрутство страховиків за заявою спеціальних органів державної влади, його нормативного регулювання, усунення правової невизначеності у досліджуваному питанні, надання конкретних законодавчих пропозицій задля усунення розбіжностей у правозастосуванні. Методологія дослідження – загальнонауковий та спеціальні методи пізнання, зокрема, історичний, системно-структурний, діалектичний, формально-логічний, порівняльно-правовий методи. Кодекс України з процедур банкрутства вводить поняття наявності/відсутності спору про право чим докорінно змінює методологію та філософію інституту ініціювання провадження про банкрутство. До заяви кредитора – контролюючого органу додаються докази вжиття заходів щодо стягнення (погашення) податкового боргу або іншої заборгованості у встановленому законодавством порядку. Абзац другий частини другої статті 34 Кодексу необхідно викласти у редакції, яка б дозволила більш чітко (конкретно) визначити які саме документи підтверджують факт вжиття заходів щодо стягнення (погашення) податкового боргу або іншої заборгованості, зокрема, рішення суду, постановова про відкриття виконавчого провадження, тощо. Невизначеність фрази «у встановленому законодавством порядку» зумовлює створення негативних наслідків у вигляді судової помилки та неоднозначної судової практики з приводу порушення господарськими судами провадження у справі про банкрутство страховиків-боржників за заявою кредитора – контролюючого органу. Органи державної влади зловживають своїми повноваженнями (правами), у тому числі в частині подання заяв про порушення провадження у справі про банкрутство страхових організацій без належного оформлення з наданням доказів вчинення всіх належних підготовчих дій. Необхідно викласти частину другу статті 92 Кодексу України з процедур банкрутства у наступній редакції: «Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство страховика може бути подана до господарського суду боржником, кредитором або спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах нагляду за страховою діяльністю».

Ключові слова: Кредитори, суб'єкт владних повноважень, неспроможність, розпорядження майном, спір про право, страхова організація, змагальність.

The purpose of the work is to study the issue of initiating bankruptcy proceedings against insurers at the request of special public authorities, its regulation, elimination of legal uncertainty in the research issue, providing specific legislative proposals to eliminate differences in law enforcement. Research methodology – general scientific and special methods of cognition, in particular, historical, systemic-structural, dialectical, formal-logical, comparative-legal methods. The Bankruptcy Procedure Code of Ukraine introduces the concept of the presence / absence of a dispute over the right, which radically changes the methodology and philosophy of the institution of initiating bankruptcy proceedings. Evidence of taking measures to collect (repay) tax debt or other debt in the manner prescribed by law shall be attached to the application of the creditor – the controlling body. The second paragraph of the second part of Article 34 of the Code should be set out in a wording that would allow more clearly (specifically) to determine which documents confirm the fact of taking measures to recover (repay) tax debt or other debt, including court decisions, decisions to initiate enforcement proceedings, etc. The uncertainty of the phrase “in the manner prescribed by law” leads to the creation of negative consequences in the form of miscarriage of justice and ambiguous case law on the initiation of commercial courts in bankruptcy proceedings of insurers-debtors at the request of the creditor – the supervisory authority. Public authorities abuse their powers (rights), including the submission of applications for the initiation of bankruptcy proceedings against insurance companies without proper registration with the provision of evidence of all appropriate preparatory actions. It is necessary to set out the second part of Article 92 of the Bankruptcy Procedure Code of Ukraine as follows: “An application for the opening of bankruptcy proceedings against an insurer may be filed with a commercial court by a debtor, creditor or a specially authorized central executive body for insurance supervision”.

Key words: Creditors, subject of power, insolvency, disposition of property, dispute over law, insurance organization, competition.

Вступ. У розвинутих країнах світу в законодавстві про неспроможність переважає така ідеологія банкрутства, коли винуватцем фінансових проблем визначається боржник, а тому вважається несправедливим перекладати на добросовісних осіб – кредиторів – тягар майнових втрат, виникаючих при таких проблемах. Виходячи із цього основною метою відповідних правил визнається не врятування боржника, а забезпечення майнових інтересів кредиторів шляхом максимального задоволення їх вимог. При цьому основні засоби, що використовуються, – це розпорядчі процедури та ліквідація боржника, що провадяться оперативнo. Захист інтересів кредиторів здійснюється шляхом ліквідації або продажу бізнесу, доки його вартість не зменшилась. Реабілітаційні процедури при цьому вводяться тільки за ініціативою кредиторів або у межах, що не суперечать їх інтересам [8]. Порядок та підстави порушення провадження у справі про банкрутство страховиків із часів незалежності України постійно змінювалися та їх нормативне регулювання перебуває у процесі постійного вдосконалення та розвитку. Так, першочергово даний процес регулювався Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання

його банкрутом», відповідно до якого всі кредитори були в однакових умовах та мали подавати однакові документи в якості додатків до заяви про порушення провадження у справі про банкрутство страховиків, у тому числі і спеціальні органи державної влади. Саме ж нормативне регулювання змісту заяви будувалося на принципі неплатоспроможності, коли кредиторів необхідно було довести факт неспроможності страхової організації належними та допустимими доказами, зокрема, рішенням суду, що вступило у законну силу, фактом його невиконання протягом трьох місяців з моменту відкриття виконавчого провадження, відповідною сумою заборгованості, тощо. В подальшому, із прийняттям Кодексу України з процедур банкрутства, законодавець перейшов до прокредиторського принципу, коли у заяві про порушення провадження у справі про банкрутство достатньо було довести факт відсутності спору про право між кредитором та страховиком боржником щодо заявленої суми заборгованості, що значно спростило процедуру звернення кредитора до господарського суду, при цьому, збільшивши кількість судової помилки на практиці, яка по різному складалася при ідентичних обставинах справи, збільшивши кількість

зловживань та маніпуляцій, як зі сторони кредиторів, так і зі сторони страховиків-боржників. Що стосується спеціальних органів державної влади, зокрема, Державної податкової служби України, то Кодексом з процедур банкрутства на них покладені додаткові обов'язки вжиття заходів щодо стягнення (погашення) податкового боргу або іншої заборгованості у встановленому законодавством порядку (частина друга статті 34 Кодексу України з процедур банкрутства). При цьому, які саме це мають бути докази, спеціальним законом не зазначено, що породжує численні судові помилки при вирішенні питання про порушення провадження у справі про банкрутство страхових організацій. **Метою роботи** є дослідження проблематики порушення провадження у справі про банкрутство страховиків за заявою спеціальних органів державної влади, його нормативного регулювання, усунення правової невизначеності у досліджуваному питанні, надання конкретних законодавчих пропозицій задля усунення розбіжностей у правозастосуванні; **об'єктом** – алгоритм порушення провадження у справі про банкрутство страхових організацій. **Методологія дослідження** – загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема, історичний, системно-структурний, діалектичний, формально-логічний, порівняльно-правовий методи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Право неспроможності досліджувалося багатьма вченими та науковцями, зокрема, О.М. Бутирською, С.В. Міньковським, Б.М. Поляковим, П.Д. Пригузою, В.В. Радзивілюк, Г.Ф. Шершеневичем та іншими. Однак, після прийняття Кодексу України з процедур банкрутства питання порушення провадження у справі про банкрутство страховиків за заявою спеціальних органів державної влади взагалі не досліджувалося, що зумовлює необхідність поглибленого вивчення означеного питання з відповідним аналізом не тільки з теоретичної, а й з практичної точки зору.

Основні результати. Як зазначила Бутирська І.А., правовий статус кредитора як учасника справи про банкрутство носить переважно комплексний характер, і обов'язково включає в себе і матеріальну, і процесуальну складові. Матеріальні відносини між боржником і кредитором у праві неспроможності обов'язково повинні трансформуватись у процесуальні, інакше після порушення провадження у справі про банкрутство матеріальні відносини не зможуть бути реалізовані [7]. Асеевою Н.В. вказано, що метою застосування процедури неспроможності – це знаходження балансу між інтересами кредитора, боржника, суспільства та держави шляхом застосування до боржника різноманітних передбачених законом процедур [6].

У відповідності до частини другої статті 11 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ, який втратив чинність у зв'язку з прийняттям Кодексу України з процедур банкрутства, були передбачено подання до господарського суду таких документів до заяви про порушення справи про банкрутства, зокрема, доказів того, що сума безспірних вимог кредитора (кредиторів) сукупно становить не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати, якщо інше не передбачено цим Законом; рішення суду про задоволення вимог кредитора, що набрало законної сили; відповідна постанова державного виконавця або приватного виконавця про відкриття виконавчого провадження з виконання вимог кредитора, тощо [3]. При цьому, відповідний перелік документів був однаковим для усіх кредиторів, за заявою яких порушувалося провадження у справі про банкрутство страховиків, у тому числі і для кредитора – контролюючого органу. Крім того, до заяви про порушення справи про банкрутства додавалися докази того, що сума вимог кредитора (кредиторів) не забезпечена повністю заставою майна боржника (за наявності застави).

Згідно положень ст. 1 Кодексу України з процедур банкрутства кредитор – юридична або фізична особа, а також контролюючий орган, уповноважений відповідно до Податкового кодексу України здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у межах своїх повноважень, та інші державні органи, які мають вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, а також адміністратор за випуском облігацій, який відповідно до Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» діє в інтересах власників облігацій, які мають підтверджені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника; забезпечені кредитори – кредитори, вимоги яких до боржника або іншої особи забезпечені заставою майна боржника; конкурсні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, що виникли до відкриття провадження у справі про банкрутство і виконання яких не забезпечено заставою майна боржника; поточні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, що виникли після відкриття провадження у справі про банкрутство [1]. Як зазначав Поляков Б.М., конкурсний кредитор, це такий кредитор, який безпосередньо бере участь в «розподілі» майна боржника. Саме конкурсні кредитори є стороною у справі про банкрутство, тобто мають як права так і обов'язки в процедурі банкрутства, зокрема й несуть судові витрати (державне мито, витрати на публікацію, оплата послуг арбітражного керуючого) [14].

Кодекс України з процедур банкрутства (надалі – «Кодекс») на заміну інституту безспірності вимог кредиторів вводить поняття наявності або відсутності спору про право чим докорінно змінює методологію та філософію інституту ініціювання провадження про банкрутство. Згідно ч. 2 ст. 34 Кодексу кредитор до заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство додає лише: докази сплати судового збору; довіреність; докази авансування винагороди арбітражному керуючому; докази надсилання боржнику копії заяви. Кодекс не передбачає будь-якого мінімального порогу суми, яка необхідна для ініціювання провадження про банкрутство. Наявність рішення суду та неможливість виконання такого рішення у примусовому порядку також не вимагається. Якщо провадження у справі відкривається за заявою кредитора, господарський суд перевіряє можливість боржника виконати майнові зобов'язання, строк яких настав. Боржник може надати підтвердження спроможності виконати свої зобов'язання та погасити борги (ч. 3 ст. 39 Кодексу). Кодексом не деталізується процедура та алгоритм перевірки судом спроможності боржника виконати свої зобов'язання. Суд також відмовляє у відкритті провадження у справі про банкрутство, якщо: вимоги кредитора свідчать про наявність спору про право, який підлягає вирішенню у порядку позовного провадження. Законодавство не дає визначення або тлумачення поняттю «спір про право». При цьому тлумачення вказаного терміну можуть бути досить широкими: формальна не згода із грошовими вимогами кредитора; заперечення права кредитора на стягнення відповідної суми коштів; незгода боржника лише із формальними обставинами (визнає право, але заперечує розмір боргу). Таким чином, поняття «спір про право» можливо віднести до категорії оціночних понять [13].

Положеннями ст. 1 Кодексу визначено, що неплатоспроможність – неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених цим кодексом; грошовим зобов'язанням є зобов'язання боржника сплатити кредиторі певну грошову суму відповідно до цивільно-правового правочину (договору) та на інших підставах, передбачених законодавством України. Склад і розмір

грошових зобов'язань, у тому числі розмір заборгованості за передані товари, виконані роботи і надані послуги, сума кредитів з урахуванням відсотків, які зобов'язаний сплатити боржник, визначаються на день подання до господарського суду заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство, якщо інше не встановлено цим кодексом. При поданні заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство розмір грошових зобов'язань визначається на день подання до господарського суду такої заяви. Отже, законодавцем не обмежено перелік підстав, з яких виникають грошові зобов'язання боржника перед кредиторами. Такими підставами можуть бути укладені боржником договори (правочини), грошові зобов'язання зі сплати податків та зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування; зобов'язання, які виникають внаслідок неможливості виконання зобов'язань за договорами зберігання, підряду, найму (оренди), ренти тощо та які мають бути виражені у грошових одиницях. Новелою цього кодексу є те, що для відкриття справи про банкрутство не вимагається підтвердження розміру грошових вимог ініціуючого кредитора до боржника за судовим рішенням про стягнення боргу [8].

Статтею 39 Кодексу на суд покладено обов'язок перевірити обгрунтованість вимог заявника та з'ясувати наявність підстав для відкриття провадження у справі, тоді як Кодекс взагалі не визначає таких підстав та обов'язку ініціуючого кредитора подавати ці докази (ч. 2 ст. 34 Кодексу) [1].

Поляков Б. зазначає, що легкість відкриття справ про банкрутство робить Кодекс чудовим «інструментом» для рейдерських захоплень підприємств, зміни підсудності справ позовного провадження, визнання законних угод недійсними, неповернення боргів і кредитів, несплати податків [15]. Жуков С. вказує, що поняття ознак неплатоспроможності Кодекс не визначає. З теорії неплатоспроможності відомо, що ознаки неплатоспроможності – це необхідна сукупність юридичних фактів, що надає можливість господарському суду відкрити провадження у справі. Більш ґрунтовно ознаки неплатоспроможності саме відповідно до Кодексу будуть вироблені судовою практикою та правозастосуванням [9].

Положення абзацу другої частини другої статті 34 Кодексу України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII визначає порядок порушення провадження у справах про банкрутство страховиків за заявою спеціальних органів державної влади. Так, до заяви кредитора – контролюючого органу, уповноваженого відповідно до Податкового кодексу України здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у межах своїх повноважень, іншого органу, який відповідно до закону здійснює контроль за справами інших обов'язкових платіжів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, додаються докази вжиття заходів щодо стягнення (погашення) податкового боргу або іншої заборгованості у встановленому законодавством порядку [1].

При цьому, даний припис стосується не всіх державних органів, які мають вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника-страховика, а тільки кредитора – контролюючого органу, уповноваженого відповідно до Податкового кодексу України здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у межах своїх повноважень, іншого органу, який відповідно до закону здійснює контроль за справами інших обов'язкових платіжів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Відповідно до ст. 41 Податкового Кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI контролюючими органами є податкові органи (центральный орган виконавчої влади,

що реалізує державну податкову політику, його територіальні органи) – щодо дотримання законодавства з питань оподаткування (крім випадків, визначених підпунктом 41.1.2 цього пункту), законодавства з питань сплати єдиного внеску, а також щодо дотримання іншого законодавства, контроль за виконанням якого покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, чи його територіальні органи; митні органи (центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, його територіальні органи) – щодо дотримання законодавства з питань митної справи та оподаткування митом, акцизним податком, податком на додану вартість, іншими податками та зборами, які відповідно до податкового, митного та іншого законодавства справляються у зв'язку із ввезенням (пересиланням) товарів на митну територію України або територію вільної митної зони або вивезенням (пересиланням) товарів з митної території України або території вільної митної зони. Органами стягнення є виключно контролюючі органи, визначені підпунктом 41.1.1 цього пункту, уповноважені здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску у межах повноважень, а також державні виконавці в межах своїх повноважень. Стягнення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску за виконавчими написами нотаріусів не дозволяється. Повноваження і функції контролюючих органів визначаються Податковим Кодексом, Митним кодексом України та законами України. Розмежування повноважень і функціональних обов'язків контролюючих органів визначається законодавством України. Інші державні органи не мають права проводити перевірки своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, у тому числі на запит правоохоронних органів [2].

Пунктом першим Положення про Державну податкову службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України 06.03.2019 р. № 227, визначено, що Державна податкова служба України (ДПС) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – єдиний внесок) [4].

Додатковий тягар щодо надання таких доказів контролюючим органом зумовлений тим, що в охоронних податкових правовідносинах може мати місце неправомірна поведінка контролюючих органів, коли контролюючі органи вдаються до зловживань своїми правами при винесенні індивідуальних правозастосовних рішень, виникненні податкового спору і проходженні процедур адміністративного або судового оскарження. Ця група зловживань є не менш поширеною, адже саме охоронна й контрольна функція є основними серед напрямків діяльності контролюючих органів, відповідно, й кількість закріплених за ними владних повноважень (а значить, і для можливостей зловживання ними) є доволі чисельною. Необхідно мати на увазі, що у випадку з діями контролюючих органів застосування заходів державного примусу в межах охоронних правовідносин і сам факт ініціювання виникнення останніх може мати ознаки зловживання цими органами наданими їм податковими повноваженнями. Інакше кажучи, податкові правовідносини були б цілком правомірними й розвивались би відповідно до приписів податкових норм у межах конкретно-регулятивних правовідносин, якби контролюючий орган неправомірно не створив видимість порушення податкового законодавства з боку платника податку, щоб у рамках охоронних правовідносин перейти до можливості застосування до платника заходів державного примусу. У наявності – спотворення призначення охоронних податкових

правовідносин, коли замість захисту порушеного інтересу, вони самі виступають засобом порушення законних інтересів в оподаткуванні й досягнення неправомірних інтересів контролюючих органів. У такому разі вихідна нерівність суб'єктів податкових відносин майже не залишає платникові іншого способу захисту, крім звернення до суду з відповідним позовом [16].

Охоронні податкові правовідносини за свою мету виокремлюють охорону припису норми податкового права, коли учасники податкових правовідносин мають потребу у правових способах захисту з боку держави. Ці правовідносини виникають як реакція останньої на неправомірну поведінку суб'єктів правовідносин, реалізуючи при цьому заходи юридичної відповідальності, здійснюючи захист суб'єктивних прав, набуваючи характеру владних відносин, будучи запитаними кожного разу, коли інтереси учасників податкових правовідносин мають потребу в державно-правовому захисті [12].

З точки зору цивільного права вищезазначені уповноважені державою органи не можна віднести до кредиторів, бо вони є суб'єктами публічно-правових відносин і реалізують свої владні повноваження виключно у названих відносинах. Але Закон встановлює, що до податкових та інших органів держави, що здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння обов'язкових платежів застосовуються норми про кредиторів (абз. 6 ст. 1, ч. 10 ст. 7 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»). Включення цих державних органів до кола кредиторів має на меті уникнути дублювання норм, які встановлюють однакові вимоги як до заяви кредитора, так і до заяви податкових та інших зазначених органів держави. Таким чином, прирівнювання податкових органів та інших органів держави, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння обов'язкових платежів, до кредиторів можна віднести до прийому законодавчої техніки, використаного законодавцем з метою спрощення термінології, тобто «для цілей» Закону (ст. 1) [10].

Відповідно до підп. 14.1.175 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України податковий борг – це сума грошового зобов'язання (з урахуванням штрафних санкцій за їх наявності), самостійно узгодженого платником податків або узгодженого в порядку оскарження, але не сплаченого в установленій цим Кодексом строк, а також пеня, нарахована на суму такого грошового зобов'язання. До переліку боржників входять платники податків – юридичні та фізичні особи – підприємці, які станом на перше число поточного місяця мають податковий борг у значенні, наведеному в ст. 14 Податкового кодексу України [2]. Передумовою виникнення податкового боргу є наявність та несвоєчасна сплата узгодженого податкового зобов'язання [18]. Якщо рішення податкового органу було оскаржене, то таке грошове зобов'язання вважатиметься узгодженим після закінчення процедури адміністративного та/або судового оскарження [5]. Але, незалежно від того, хто визначає суму податкових зобов'язань, її несвоєчасна сплата або взагалі ігнорування платником спричинює виникнення податкового боргу [17]. З моменту закінчення строку на сплату платником податку узгодженого грошового зобов'язання, таке зобов'язання набуває статусу податкового боргу [10].

Виходячи зі аналізу положень Податкового кодексу України, термін «стягнення податкового боргу» означає вчинення заходів примусу щодо зменшення податкового боргу повноважними на це органами. Втім у Податковому кодексі України саме визначення цього терміну відсутнє, що є недоліком, оскільки погашення та стягнення податкового боргу платником податків є різними поняттями. Стягнення – це захід примусового виконання, а погашення – добровільного. Проте термін «стягнення»

вживається в Податковому кодексі України в ст.ст. 87.5, 87.6, 95.1, 95.2, 95.3, 95.5, 95.16, 95.22, 102.2 та 102.4. Тому слід доповнити категоріальний апарат ст. 14 Податкового кодексу України терміном «стягнення податкового боргу». Порядок стягнення податкового боргу платників податків урегульовано передусім ст.ст. 95–99 Податкового кодексу України та ст.ст. 17, 105, 183-3 КАС України. Зазначені положення визначають перелік заходів, що можуть вживатися територіальним органом ДФС України до платника податків з метою забезпечення погашення податкового боргу. Так, згідно з п. 95.1 ст. 95 Податкового кодексу України контролюючі органи здійснюють до платника податків і на користь держави заходи щодо погашення податкового боргу такого платника податків шляхом стягнення коштів, які перебувають у його власності, а в разі їх недостатності – шляхом продажу майна такого платника податків, яке перебуває у податковій заставі. У підп. 20.1.34–20.1.35 п. 20.1 ст. 20 Податкового кодексу України зазначається, що контролюючий орган має право звертатися до суду щодо стягнення коштів платника податків, який має податковий борг з рахунків у банках або за рахунок сум дебіторської заборгованості. Пункт 95.3 ст. 95 Податкового кодексу України передбачає, що стягнення коштів з рахунків платника податків у банках та з рахунків платників податків у системі електронного адміністрування податку на додану вартість здійснюється за рішенням суду у розмірі суми податкового боргу або його частини. При цьому, згідно з п. 95.2 ст. 95 Податкового кодексу України, стягнення коштів та продаж майна платника податків провадиться не раніше ніж через 60 календарних днів з моменту надіслання такому платнику податкової вимоги, тобто письмової вимоги контролюючого органу до платника податків щодо погашення суми податкового боргу (підп. 14.1.153 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України). Отже, право на стягнення коштів у рахунок погашення податкового боргу виникає у контролюючого органу на 61 календарний день з моменту направлення платникові податків податкової вимоги. Процедура примусового стягнення закінчується у разі стягнення всієї суми податкового боргу, або у разі закінчення строків позовної давності передбачених ст. 102 Податкового кодексу України [19].

Стягнення грошових коштів відбувається за рішенням суду, яке направляється до виконання контролюючим органом. Звернення стягнення на майно, що перебуває у податковій заставі здійснюється з дозволу суду на погашення усїєї суми податкового боргу за рахунок майна платника податків, та провадиться на підставі рішення податкового органу, що підписується його керівником та скріплюється гербовою печаткою. Виходячи з викладеного, стягнення податкового боргу означає здійснення примусових заходів відносно платника податків із зменшення податкового боргу за участю адміністративного суду та органу стягнення. Погашення податкового боргу є узагальнюючим поняттям, що означає зменшення податкового боргу, в тому числі через його стягнення [11].

Необхідно зосередити увагу і на тому, що згідно положень ст. 92 Кодексу при розгляді справи про банкрутство страховика учасником провадження у справі про банкрутство визнається спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у справах нагляду за страховою діяльністю. Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство страховика може бути подана до господарського суду боржником, кредитором або іншим уповноваженим на це органом [1].

Зі змісту частини другої означеної статті вбачається, що є окремий «інший уповноважений орган державної влади», якому надано право подавати заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство страховика. При цьому, невідомо чи може виступати таким органом центральний орган виконавчої влади у справах нагляду за

страховою діяльністю, тобто Національний Банк України. З огляду на визначення поняття «кредитор» у відповідності до статті першої Кодексу та беручи до уваги частину першу статті 92 Кодексу у їх сукупності, вважаю, що таким «іншим уповноваженим органом» є саме Національний Банк України, а тому є нагальна необхідність доповнити частину другу статті 92 Кодексу визначенням, хто є таким «іншим уповноваженим на це органом».

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що до заяви контролюючого органу, уповноваженого відповідно до Податкового кодексу України здійснювати заходи щодо забезпечення погашення податкового боргу та недоїмки зі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у межах своїх повноважень, іншого органу, який відповідно до закону здійснює контроль за справлянням інших обов'язкових платежів на загальнообов'язкове державне соціальне страхування подається щонайменше рішення суду про стягнення заборгованості, на відміну від інших суб'єктів, яким Кодексом з процедур банкрутства надано право звертатися із заявою про порушення провадження у справі про банкрутство страховиків. Натомість, вважаю що абзац другий частини другої статті 34 Кодексу необхідно змінити, виклавши його у редакції, яка б дозволила більш конкретно визначити які саме документи підтверджують факт вжиття заходів щодо стягнення (погашення) податкового боргу або іншої заборгованості, наприклад рішення суду, постанова про відкриття виконавчого провадження, тощо, як це було передбачено частиною другою статті 11 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Адже фраза «у встановленому законодавством порядку» не є конкретною, що зумовлює створення негативних наслідків у вигляді судової помилки та неоднозначної судової практики з приводу порушення провадження

у справі про банкрутство страховиків-боржників за заявою кредитора – контролюючого органу.

Також хочеться зазначити, що абзац другий частини другої статті 34 Кодексу України з процедур банкрутства носить дещо дискримінаційний характер по відношенню до кредитора – контролюючого органу у порівнянні з іншими кредиторами, адже прямо зобов'язує суб'єкта владних повноважень додавати до заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство страхової організації докази вжиття заходів щодо стягнення (погашення) податкового боргу або іншої заборгованості у встановленому законодавством порядку, на відміну від інших кредиторів, вимоги яких пов'язуються лише з фактом відсутності спору про право з боржником-страховиком. При цьому, Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» була передбачена рівність усіх кредиторів страхових організацій щодо переліку документів, які мали бути додані до заяви про порушення провадження у справі про банкрутство. Вважаю, що залишення відповідного запобіжника у Кодексі з процедур банкрутства для кредитора – контролюючого органу є позитивним моментом, адже на практиці має місце значне зловживання органами державної влади своїми повноваженнями, у тому числі в частині подання заяв про порушення провадження у справі про банкрутство страхових організацій до господарського суду без належного оформлення з наданням доказів вчинення всіх належних підготовчих дій.

Також необхідно змінити та викласти частину другу статті 92 Кодексу України з процедур банкрутства у наступній редакції: «Заява про відкриття провадження у справі про банкрутство страховика може бути подана до господарського суду боржником, кредитором або спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах нагляду за страховою діяльністю».

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#n6>
2. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1080>
3. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р. № 2343-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#n142>
4. Положення про Державну податкову службу України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України 06.03.2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n15>
5. Про узгодження податкового зобов'язання у разі звернення платника податків до суду щодо визнання недійсним рішення контролюючого органу : лист Державної податкової служби України від 05 січня 2012 р. № 156/7/19-5017. URL: http://minfin.com.ua/taxes/!news/nlistDPA_156.html
6. Асеева Н.В. Обеспечение частных и публичных интересов при банкротстве предприятия : монографія / Н.В. Асеева ; Донец. Ун-т економіки і права. Донецьк : Доен УЄП, 2013. 200 с.
7. Бутирська І.А. Правовий статус учасників справи про банкрутство : монографія. Чернівці : Технодрук, 2017. 184 с.
8. Грабован Л.І. Правовий статус кредиторів у Кодексі України з процедур банкрутства. URL: <https://od.arbitr.gov.ua/sud5017/pres-centr/news/831057/>
9. Жуков С. Дискусійні новели щодо відкриття та закриття провадження у справі про банкрутство відповідно до кодексу. ЮРЛІГА. 2018. 27 грудня. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/630435/>
10. Ініціювання процедури банкрутства: загальна правова практика. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/10009>
11. Карамішев Д.В. Судове рішення про стягнення податкового боргу: реальність чи фікція? *Журнал східноєвропейського права*. 2014. № 7. С. 32–40.
12. Кучерявенко Н.П. Курс налогового права : в 6-ти т. Т. 2 : Введение в теорию налогового права. Харьков : Легас, 2004. 600 с.
13. Маліневський О., Тіліпінський Д. Нові правила відкриття провадження про банкрутство: ласкаво просимо? URL: <https://equity.law/press-center/publications/877.html>
14. Поляков Б.М. Право неспроможності (банкрутства) в Україні : підруч. для студ. вищ. нав. з акл. / Б.М. Поляков. Київ : Ін Юре, 2011. 560 с. Бібліогр. : С. 534–559.
15. Поляков Б. Принцип доміно, або як КзПБ може спровокувати ланцюгове падіння підприємств країни. *Закон і Бізнес*, № 30 (1432). 3-9 серпня 2019 р. С. 13.
16. Сахно Д. С. Зловживання правом у податкових правовідносинах : дис. ... канд. екон. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2019. 248 с.
17. Смірнова О. М. Небезпеки податкового боргу. *Податкова правда*. Київ. № 10, травень 2013. С. 22–26.
18. Тимченко О. М. Податковий борг в Україні: регіональний зріз. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : науковий збірник ; за ред. І. Г. Ткачук. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2009. Вип. V. Т. 2. С. 352–360.
19. Цвірюк Д. В. Окремі аспекти стягнення податкового боргу територіальними органами державної фіскальної служби України. *Часопис Академії адвокатури України*. Том 9. № 1 (30) 2016. С. 29–37.